

מראי מקומות- בכורות י"ב

הי' סגי, אלא דמ"מ ה"א דיש ללמוד מתפדה לרבות אף מינים אחרים, ולכן צריך הג"ש דשה שה (ולפי"ז מיושב קו' הגרי"מ, אבל למהלך א' של המהרי"ק עדיין צ"ע).

(ה) **מאי דעתך, דילפת מפסח- כ' רש"י** דבן פקועה פסול לקרבן פסח משום שהוא יוצא דופן. אבל **תוס' בחולין** (עד:) פ"י שהוא משום שהוא שחוט, דשחוט פסול לקרבן פסח. והעיר **בחי' הגרי"ז**, דאף דלא שייך הפסול של יוצא דופן בפדיון פטר חמור, דהוי כבעל מום דכשר לפדיון, מ"מ כיון דבבן פקועה פסול לקרבן פסח, א"כ פסול גם לפדיון הבן מטעם שחוט ולא שה, כן משמע מפרש"י. אלא שהק' דשייך בן פקועה שאין בה פסול יוצא דופן, וכגון שהוי אמו מפרכסת, דחשובה החי' לכל דבריה, וא"כ בפסח כשר באופן זה, ואיך ממעט בן פקועה מפדיון פט"ח, והניח בצ"ע. **עוד** ביאר הגרי"ז דמה דלא פרש"י כתוס' שם, היינו לשיטתו דס"ל דמה דאמר' (חולין עה.) דבבן פקועה ד' סימנים אכשר בי' רחמנא, היינו דאפי' בב' שחיטתו כשרה, וא"כ למאי דפרש"י דשחוט פסול משום דבעי שחיטה לשם פסח, הרי בבן פקועה שפיר שייך להיות שחוט, וא"כ ע"כ כ' דהפסול הוא משום יוצא דופן.

(ו) **או עז פרט לנדמה- הק' השטמ"ק** (אות ב'), תיפוק לי' דמום הוא, וא"כ פשוט הוא דפסול לקרבן. ותי' דנפק"מ לענין תמורה, דתמורה חל על בעל מום, קמ"ל דלא חל על נדמה. והוסיף **בחי' הגר"ח על הש"ס**, דנפק"מ ג"כ לענין מעשר בהמה, דחל על בעל מום, וקמ"ל קרא דאינו חל על נדמה.

(ז) **קמ"ל- פרש"י**, דכי היכי דלמזבח לא קרב, דמום קבוע הוא לישחט עליו, כן במעשר נמי לא קדיש. והק' **בחי' הגרי"ז**, הא מעשר בהמה חל על בעל מום, והול"ל קמ"ל דהוי נדמה, והניח בקו'.

(א) **אין פודין לא בעגל, וכו'- כ' רש"י על הגמ'** דכל הני דאמרי' דאין פודין בהם, היינו דוקא שלא בשויין, אבל בשויין, אפי' בשלקי פודין, וכדלעיל. וכ' **בהערות להגרי"ש** דלכאור' שייך לומר דהיכא דחושב שהפדיון שלו הוא בתורת שה, ולמשל שהוא ס"ל שאין חילוק בין עגל לשה, דא"כ לא מהני אפי' בשוי, שהרי הוא חושב לפדותו בתורת שה, ובאמת לא מהני אלא בתורת שוי. אבל כ' דזה אינו, דמדויק מדברי רש"י שאין כוונה חסרון בפדיון פטר חמור, ומה שהוא חושב שפודה בתורת שה אינו כלום, ומהני בתורת שיווי.

(ב) **ולא בטריפה- ע' בדרך אמונה** (בכורים י"ב, ב') שהביא מח' האחרונים אם הפטר חמור עצמו טריפה הוא אם צריך פדיון או לא.

(ג) **אין הכהן רשאי לקיימו עד שיפריש השה תחתיו- ע' במשנת ר' אהרן** (יא.) שהביא מה שהביא המהרי"ט **אלגאזי** ראי' מכאן דגם ע"י נתינת הפטר חמור עצמו להכהן מקיים מצות נתינה, רק דהכהן צריך לפדותו. ותמה על מש"כ **התרומת הדשן** (ב', רל"ה) דאינו יוצא אלא ע"י נתינת הפדיון להכהן. ותמה ר' אהרן על תמיהת המהרי"ט"א, דהא ממתני' אין ראי' כלל, דמה שיכול ליתן הפטר חמור להכהן, אי"ז קיום המצוה, רק דהכהן יכול לעשות הפדיון אח"כ, דהא אין הישראל עצמו צריך לעשות הפדיון. ולגבי העצם שאלה אם יוצא המצוה ע"י נתינת הפטר חמור להכהן, ע"ש שמצדד לכאן ולכאן.

(ד) **מה להלך פרט לכל השמות הללו, וכו'- הק' הגרי"מ פיינשטיין**, למה לן שום ג"ש, הרי מפשטות הקרא משמע דדוקא שה ולא בהמה אחרת, ומהכ"ת לרבות שאר בהמות דצריך מיעוט, והניח בצ"ע. וע' **ברמב"ם** (בכורים י"ב, ח') דכ' דאין קרוי שה אלא כבשים ועזים חיים בלבד. וכ' **המהר"י קורקוס**, דאף דבגמרא למד זה מג"ש, מדברי הרמב"ם משמע דמשמעות "שה" למד כן. וכ' או דבאמת גם הרמב"ם סמך על הג"ש של הגמ', או דס"ל להרמב"ם דבאמת מ"שה גרידא

לפי"ז יהי מותר פירות שביעית בהנאה בשאר השתמשויות היכא דלא מפקיע ממנו את הלאכלה.

(א) לאכלה אמר רחמנא, ולא לשריפה- הק' בהערות להגרי"ש, ומה בכך, לימא דאה"נ, אסור לשורפה, ויהי קדוש בקדושת בכורה וירעה עד שיסתאב ויפדה. וביאר דכיון דא' ממטרת קדושת בכורה הוא ליקרב במזבח, א"כ אם לגבי זה יש כאן דין אחר האוסר עליו הקרבה זו ומפקיע ממנו הקרבה, זהו חסרון בבעלות על הבהמה, וכיון דחסר בבעלותו, לא חל עליו קדושת בכורה.

(ב) מת פטר חמור, וכו'- ע' במהרי"ט אלגאזי (פרק ראשון, י"ב, ב') שהביא מהתוספתא דאי' דאין פודין פטר חמור שמת. והק' המהרי"ט"א, למה לא, הרי מבואר ביומא (מט:): דמה שאין פודין בשה שחוטה הוא משום דהוקש לפסח, אבל מלשון שה גרידא לא ממעטינן שה שחוטה, אלמא דאע"פ שמת שה הוא, וא"כ לימא דה"ה לענין פטר חמור, דאע"פ שמת פטר חמור הוא, ויכול לפדותו. וכ' די"ל דכיון דכתי' ואם לא תפדה וערפתו, א"כ י"ל דכל דליתי' בעריפה ליתי' נמי בפדיי', ולכן שפיר אין פודין פטר חמור שמת.

(ג) מת פטר חמור, ר"א אומר יקבר, וכו'- הק' המהרי"ט אלגאזי (י"ג, ב'), הא זהו ממש לשיטתייהו דרש"י, ולמה לי למתני דין הסיפא הא בחדא סגי, דאם תני דאם מת הפדיון דחייב באחריותו, מינה נשמע דלא חל הפדיון עד שהגיע ליד כהן, וא"כ פשיטא דאם מת הפ"ח נמי קודם נתינת הפדיון יקבר הפ"ח לר"א. ותי' דאי מרישא ה"א דלעולם לענין הפקעת איסור הפ"ח משעת הפרשה נפקע איסורו, אלא דמתלא תלי עד שהגיע ליד כהן, וכל שהגיע ליד כהן הוא פדוי לענין הפקעת האיסור למפרע משעה ראשונה, וכיון דמתלא תלי, א"כ אם מת הפדיון ולא הגיע ליד כהן, חייב להפריש אחר, אבל אם מת הפטר חמור לאחר שהפריש פדיון, כל שהגיע הפדיון ליד כהן, אפי' לאחר מיתת הפ"ח, שפיר דמי, כיון דלמפרע הוא פדוי משעה ראשונה.

(ח) מהו לפדות בפסולי המוקדשין- כ' השפת אמת דכיון דהצד דלא מהני פדיון הוא משום דאין איסור חל על איסור, א"כ לכאו' שאלת הגמ' הוא בין לענין פדיון בתורת שה או בתורת שויו. ודלא כהבעיות דלעיל, דפרש"י דהשאלה הוא רק לענין פדיון בתורת שה, אבל לענין פדיון בתורת שויו פשוט דמהני. אך לפי"ז הק' מה דפשט הגמ' מהא דכתי' כצבי וכאיל, דבשלמא לענין דלא מהני בתורת שה, הוי כצבי וכאיל, אבל לענין שיהני הפדיי' בתורת שויו, אף צבי ואיל ודאי מהני, וא"כ עדיין שייך שאלת הגמ' בפסולי המוקדשין לענין פדיי' בשויו, והניח בצע"ג. וע' בחזון איש (י"ז, י"ב) שג"כ עמד בזה, ותי' דאפשר דכיון דבשויו מדין פדיון הקדש, והקדש מתחלל אף על שכו' פועלים, א"כ פשוט הוא דמתחלל גם על פסולי המוקדשין, דאי"צ רק שהקדש ירויח מה שהפסיד. וביאר בהערות להגרי"ש דכוונת החזו"א לומר דאף אם אין הקדושה חל על החפצא, מ"מ חל על השויות, וכיון שכן, לענין פפ"ח לא שייך לומר דאין איסור חל על איסור [ועדיין צ"ב].

(ט) כיון דאסור בהנאה, אין איסור חל על איסור- הק' בשיעורי הגרי"מ פיינשטיין (רס"ג), הא כאן הוי איסור מוסיף, דמעיקרא ה' אסור רק באיסור גיזה ועבודה, ועכשיו אסור בהנאה לגמרי לפי ר' יהודה, וא"כ הוי איסור מוסיף, ומה שייך בזה אין איסור חל על איסור. ותי' דאה"נ, אין הכוונה כאן לדין דאין איסור חל על איסור דכל התורה, אלא דין הוא מדיני פדיון, דאין הפדיון יכול לחול על שה שיש בו איסורים.

(י) כיון דמפריש טלה והוא לעצמו לאכלה קרינא ב', או דלמא וכו' כסחורה דמי- כ' הקהלות יעקב (י"ג, א'), דמשמע דביאור שאלת הגמ' הוא בגדר לאכלה ולא לסחורה, האם אמרי' דאפי' היכא דיכול לקיים הדין "לאכלה" אצל עצמו, מ"מ שייך בה האיסור לסחורה, דסכ"ס עשה עמה סחורה, או דלמא כל האיסור לעשות סחורה הוא רק היכא דע"י הסחורה לא יהי' יכול לקיים הלאכלה כמקודם, וכאן דיכול לקיים הלאכלה כמקודם, שוב אין חסרון של לאכלה ולא לסחורה. וכיון דמסקינן דפודין בו את הספק,

(יד) מה בכור אדם חייב באחריותו, וכו' - ע' בשיעורי הגרי"מ פיינשטיין (רנ"ו, ד"ה קטע) שהביא מש"כ הסמ"ג דעל פדיון פטר חמור מברכין על פדיון פטר חמור ושהחיינו, ונלמוד זה מהקישא לבכור אדם. והק' הגרי"מ, מה ענין ברכות להיקש, הרי ברכות הם תקנה דרבנן. וביאר משום דהי' שייך לומר דפדיון פטר חמור הוא כמו פדיון הקדש להפקיע איסורא, ואין זה כלל מעשה מצוה, ולכן כ' הסמ"ג הקישא לפדיון הבן, דכמו דפדיון הבן הוי מעשה מצוה לחוד, ה"נ ילפינן בהיקש דפדיון פטר חמור נמי איכא מצוה. וע"ש עוד מש"כ שיש לחלק בין המעשה פדיון, שאינו מעשה מצוה אלא הפקעת איסורא, ומעשה המצוה הוא הנתינה לכהן.

(טו) מודה ר"א בישראל שיש לו ספק פטר חמור בתוך ביתו, שמפריש טלה עליו והוא שלו-הק' בהערות להגרי"ש, הא לר"א הפטר חמור אסור בהנאה, ואין הפטר חמור פדוי עד שיגיע הדמים ליד כהן, וזהו מהות הפדיון, וא"כ בספק פט"ח מה מועיל שפודה והוא לעצמו, הא לר"א אין חלות פדיון בעצם הפדיון כל זמן שלא בא ליד כהן, וא"כ אף בספק פ"ח יהי' אסור בהנאה, ומה מועיל להפריש הטלה ויהי' שלו. והביא מהנתיבות לתרץ דילפינן דין פטר חמור מדין בכור האדם, וכמו בבכור אדם בספק אמרי' דנשאר ביד הישראל, ה"נ בפדיון פ"ח נשאר ביד ישראל, ואז נשתנה דין הפדיון, להיות נפדה בעצם הפדיון כדי שישאר דינו כדין פדיון אדם שמספק הישראל מוחזק בו. ואע"פ שהנדונים אינם שוים זל"ז, מ"מ כיון דהוקשו להדדי, הוקשו נמי להא. וע"ש מש"כ בענין זה.